

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי, ה'תשל"ג

חלק א – יוצא-לאור לשי"פ וילך, שבת שובה, וא"י תשרי, ה'תשי"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' אברהם מאיר בהרה"ח ר' חיים צבי הירש הכהן ז"ל

נלב"ע ה' תשרי, שבת שובה, ה'תשל"ה

זרחי

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי בתו וחתנו

מרת גיטל בת לויבא מיכלא

ובעלה הרה"ת ר' שמואל חיים דוד בן חיי שרה

לזכותם ולזכות כל יוצאי חלציהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

פישר

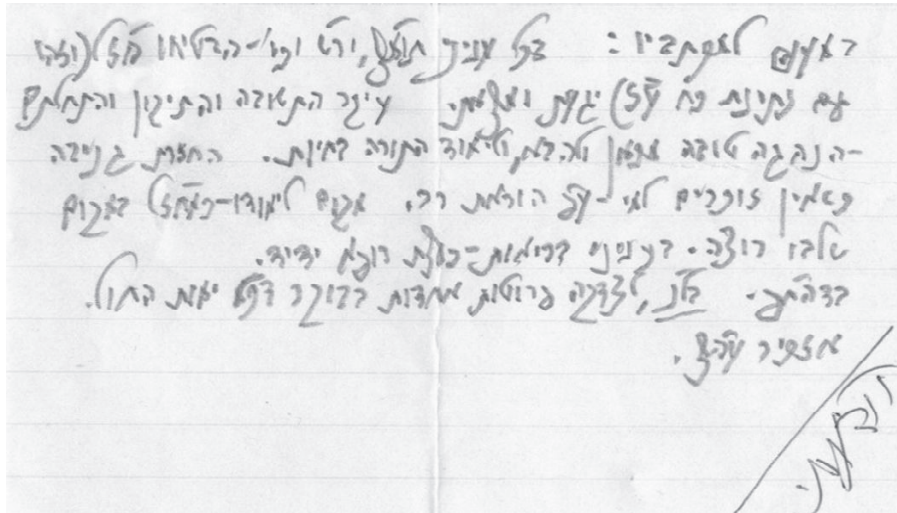
ג

[היתשלי"ט]

במענה למכתביו: בכל עניני תומי"צ, ירי"ש וכו' – הבטיחו חז"ל (וזהו גם נתינת כח ע"ז) יגעת ומצאת. עיקר התשובה והתיקון והתחלתם – הנהגה טובה מכאן ולהבא, ולימוד התורה בחיות. החזרת גניבה כשאין זוכרים למי – ע"פ הוראת רב. מקום לימודו – כמחז"ל במקום שלבו רוצה. בעניני בריאות – כעצת רופא ידד.

בדהת"פ. בל"ג, לצדקה פרוטות אחדות בבוקר דכל ימות החול.

אזכיר עה"צ.

ג

מצילום כתי"ק. הבטיחו חז"ל... יגעת ומצאת: מגילה ו, ריש ע"ב. כמחז"ל במקום שלבו רוצה: ראה ע"ז יט, א. שו"ע יו"ד סוסר"מ. בדהת"פ: = בדיקת התפילין.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וילך, שבת שובה, יום ההילולא וא"ו תשרי הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי ה'תשל"ג – הנחה בלתי מוגה (חלק שני י"ל אי"ה לש"פ האזינו, י"ג תשרי).

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצאי ר"ה, ה'תש"פ,
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

ב

בי"ה, כו' שבט תשכ"ה
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ה שבט.

הודיעונו חז"ל, אין לך דבר העומד בפני התשובה, ודרכי התשובה הרי מבוארים בכ"מ ומהם באגרת התשובה לרבנו הזקן, אשר לכל לראש חרטה על העבר וקבלה על להבא, והוספה בהתמדה ושקידה בלימוד תורתנו תורת חיים בחיות וקיום מצותי' בהידור.

לכתבו אודות הצומות וכו', מבואר באגרת התשובה שם, שלא זו הדרך בדורותינו אלה, אלא שתמורת הצום, ינזר ממאכלים שנפשו תאבה להם, כי אם במאכלים הנחוצים וטובים לבריאות הגוף, בכדי שיוכל לעבוד את השם ית'.

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו, ובכל יום חול קודם הנחת התפילין יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

הפ"נ יקרא בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בטח שומר על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

ברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ב

הודיעונו חז"ל, אין לך דבר העומד בפני התשובה: ראה ירושלמי פאה פ"א סה"א. זח"ב קו, א. מדרש הנעלם בז"ח ס"פ בראשית. רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. תניא אגה"ת רפ"ד. ועוד. לכל לראש חרטה על העבר וקבלה על להבא: ראה רמב"ם שם פ"ב ה"ב. תניא אגה"ת פ"א. ועוד.

אודות הצומות וכו', מבואר באגרת התשובה שם: פרק ג.

שתמורת הצום, ינזר ממאכלים שנפשו תאבה להם: ראה גם אג"ק חט"ו אגרת היתנו. חכ"ב אגרת ח'תרפ (בשולי האגרת). ובכ"מ.

בס"ד. שיחת ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. יום הש"ק זה נקרא "שבת שובה" או כפי שנקרא "שבת

תשובה"¹:

"שבת שובה" — ע"ש התחלת ההפטרה: "שובה ישראל"², כמו "שבת חזון", ע"ש התחלת ההפטרה "חזון ישעיי"³, ועד"ז "שבת שירה", ע"ש השירה שקורין בתורה ובהפטרה.

אבל, הא גופא שקורין ההפטרה ד"שובה ישראל" ביום הש"ק זה דוקא הוא בגלל שייכותו לענין התשובה, להיותו בעשרת ימי תשובה שבין ר"ה ליוהכ"פ. ועפ"ז נמצא שהשם "שבת שובה" הוא מסובב ממסובב (בסיבת ההפטרה שסיבתה הוא הזמן דעשרת ימי תשובה); ולכן יש שקורין אותו "שבת תשובה", בגלל ששייך בעצם לענין התשובה, להיותו בעשרת ימי תשובה.

ולעולם שניהם אמת — שנקרא "שבת שובה" ע"ש התחלת ההפטרה, ונקרא "שבת תשובה" בגלל היותו בעשרת ימי תשובה.

ב. ובהקדמה — שכללות ענין השבת שייך לענין התשובה:

רבינו הזקן מבאר באגרת התשובה⁴ ששבת שייך לענין התשובה, כי, "שב"ת אותיות תש"ב"⁵. — יש אמנם חילוק באופן צירוף האותיות, וכידוע⁶ שכל אות הקודמת בצירוף היא הגוברת כו', אבל בכללות ענינם אחד.

וכיון שענין התשובה מודגש באותיות השם "שבת", ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט⁷ שבאותיות השם אשר יקראו לו בלשון הקודש מתלבש החיות שמהוה ומחי' את הדבר שנקרא בשם זה — הרי מובן, שהשייכות של שבת לענין התשובה היא באופן גלוי ביותר (עוד יותר מהשייכות של

(1) ראה גם שיחת ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי תשל"ל בתחלתה (תו"מ חנ"ח ע' 65). וש"ג.
(2) הושע יד, ב.
(3) ישעיי' א, א.
(4) ספ"י.
(5) תורת נתן (למהרני"ש) בסופו. יפ"ת לב"ר ספכ"ב.
(6) תניא שעהיחווה"א פי"ב.
(7) שם פ"א.

"זמן חרותנו" לחג הפסח, שהרי בשם "פסח" לא מודגש ענין החירות, ועד"ז בנוגע ל"זמן מתן תורתנו" בחג השבועות, ו"זמן שמחתנו" בחג הסוכות).

וענין זה מודגש ביותר בשבת שובה שבעשרת ימי תשובה — שהרי ידוע⁸ בנוגע לשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, שבעה ימים דוקא, לא פחות ולא יותר, שהם כל שבעת ימי השבוע, שמתקנים את ימי השבוע של כל השנה: יום ראשון של עשי"ת מתקן את היום הראשון שבכל השבועות של כל השנה, וכן יום שני וכו', עד ליום השבת, שבת שובה, שמתקן ומשלים את כל השבתות של כל השנה, ומזה מובן שכללות ענין התשובה שבשבת (שבת אותיות תשב) הוא בעילוי מיוחד בשבת שובה.

ג. ועילוי נוסף — מצד קביעות שנה זו שיו"ט של ר"ה חל להיות בשבת:

ובהקדמה — שהקביעות של ר"ה (וכן יוהכ"פ) קשורה אמנם עם ימי החודש ("בחודש השביעי באחד לחודש", ולאח"ז יוהכ"פ "בעשור לחודש"¹⁰), ולא עם ימי השבוע, שהם ב' ענינים שונים, וכדמוכח מהשיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש, שישנו השיר שהיו אומרים בימי השבוע, וישנו השיר שהיו אומרים בימים טובים כו"¹¹, אבל אעפ"כ, כיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, ולא במקרה (כתורת הבעש"ט¹²), בהכרח לומר שגם הקביעות בשבת שייכת לר"ה, וכדמוכח מזה גופא שביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעים בשופר¹³, וכמבואר בזה¹⁴ שענין השבת עצמו פועל את הענין דתק"ש.

וכיון ש"ראש השנה" חל בשבת, ו"בתר רישא גופא אזיל"¹⁵, נמצא, שכל השנה כולה שייכת במיוחד לענין השבת, שענינו תשובה, ועאכו"כ השבתות שבמשך השנה, ועאכו"כ שבת שובה שבעשרת ימי תשובה, ובפרט בשנה זו שמודגשת יותר השייכות דשבת שובה לר"ה, בגלל שגם ר"ה חל בשבת.

(8) שער הכוונות דרושי ר"ה (קודם דרוש א'). סידור הארז"ל (עשי"ת).
 (9) אמור כג, כד. פינחס כט, א.
 (10) אמור שם, כז. פינחס שם, ז.
 (11) ראה ר"ה ל, ב ואילך. וש"נ. רמב"ם הלי' תמידין ומוספין פ"ו ה"ט. פ"י הי"א.
 (12) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.
 (13) שם כט, ב.
 (14) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. ובכ"מ.
 (15) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

שמים והאזיני ארץ", ואילו רש"י בפרשתנו לא מתעכב על זה; ורק בפסוק "שמעו שמים והאזיני ארץ" שבספר ישעי' — מפרש רש"י: "משה אמר האזינו השמים ותשמע הארץ, למה שינה ישעי' את הלשון, שנו רבותינו בדבר זה, ומדרשות רבים בפ' האזינו בספרי, ונחלקו חכמים עליהם ואמרו וכו'".

וטעם הדבר — כיון שבפ' האזינו אין שום קושי הדורש ביאור ע"ד הפשט, ורק בספר ישעי' מתעוררת קושיא על השינוי מפ' האזינו.

ועד"ז בנדו"ד, שבפ' בחוקותי אין שום קושי; אבל בפרשתנו צריך לבאר טעם השינוי ד"אחד אלף" לגבי מ"ש בפ' בחוקותי "חמשה מאה" (מלבד הביאור בנוגע להמשך הכתוב: "ושנים גו' רבבה", איך יתאים החשבון, כנ"ל).

וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

הוספה

א

בי"ה. י"ד סיון תשי"ג
 ברוקלין

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
 מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו ...

נהניתי ממ"ש אודות אסיפת נשי חב"ד. וביחוד ממה שנעשה זה בבתי החברות גופא. שמובן שעיי"ז ציט מען אריין טיפער אין דער זאך, וכדאי פארשפרייטען ברייטער, ובפרט שבמשך הזמן יש לקוות שעיי"ז יומשכו לשאר הענינים שלנו.

... בברכת הצלחה בעניניו הכללים והפרטים.

א

מוה"ר שלמה זלמן: העכט, שיקאגא. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ח אגרת ו'תתקפה, ובהנסמך בהערות שם. חכ"ז אגרת י"קח.
 אסיפת נשי חב"ד: ראה גם אג"ק ח"ז אגרת ב'קנו.

מדת פורענות, וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה? וי"ל, דעדיין גבי מדת פורענות מיירי רדיפה ולא הריגה, אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה, סיפא דקרא ונפלו אויביכם לפניכם לחרב".

אבל, נוסף לכך שרש"י בפירושו על התורה לבן חמש למקרא, אינו יכול לסמוך על כך שהבן חמש למקרא יתפוס בעצמו את תירוץ התוס' בגמרא שלומד בן חמש עשרה לגמרא — הנה בנוגע לתירוץ התוס' גופא נשאלת השאלה: האם אמנם עדיפה הריגת ("ונפלו גו' לחרב") מועטים ("חמשה מאה", שאחד הורג עשרים בלבד) מאשר רדיפת רבים ("ירדוף אחד אלף"); וממה נפשך: אם הריגה עדיפה — הוצרך לומר בשני המקומות "ונפלו גו' לחרב", ואם רדיפה עדיפה — הוצרך לומר בשני המקומות רק "ורדפו".

וכן אין לתרץ שבפ' בחוקותי מדובר אודות חלשים, כפירוש רש"י: "ורדפו מכם", "מן החלשים שבכם, ולא מן הגבורים שבכם", ולכן נאמר רק "חמשה מאה", ואילו בפרשתנו מדובר אודות גיבורים, ולכן נאמר "ירדוף אחד אלף" — כי, גם כאן נשאלת השאלה הנ"ל: האם רדיפת מעטים ע"י חלשים עדיפה מרדיפת רבים ע"י גיבורים; וממה נפשך: או שגם בפרשתנו ידובר אודות חלשים, או שגם בפ' בחוקותי ידובר אודות גיבורים.

וכיון שכן, הי' רש"י צריך לבאר טעם השינוי בין מ"ש בפ' בחוקותי "ורדפו גו' חמשה מאה" למ"ש בפרשתנו "ירדוף אחד אלף"? אמנם בפ' בחוקותי לא צריך רש"י לבאר השינוי מפרשתנו, כיון ששם לא מתעוררת שאלה אצל בן חמש למקרא, שלא למד עדיין הפסוק בפרשתנו; אבל בפרשתנו הוצרך רש"י לבאר טעם השינוי מ"ש בפ' בחוקותי.

וכמדובר כמ"פ⁷⁵ אודות הכלל בפירוש רש"י (שאף שלא קבע כללים בפירושו, ניתן ללמוד זאת מפירושי רש"י עצמם), שכאשר יש קושיא משני פסוקים, מבהיר זאת רש"י (לא בפסוק הראשון, שבו אין קושיא עדיין, אלא) בפסוק השני שבו מתעוררת הקושיא — כפי שרואים זאת בפרשתנו:

בהתחלת הפרשה נאמר "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי". ובמפרשי המקרא⁷⁶ מתעכבים על כך שבישע"י נאמר "שמעו

(75) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 373 (ובהערה 76) דעת זקנים מבעה"ת ואוה"ח ריש פרשתנו. ועוד. (37 שם).

ועוד עילוי בשנה זו בשייכות לענין השבת — שהיא שנת השמיטה, שענינה כלשון הכתוב¹⁶: "שבת לה", ומפרש רש"י: "לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית".

ד. והענין בזה:

ענין התשובה צריך להיות במשך כל השנה כולה, בכל יום ויום — כדאייתא בגמרא¹⁷: "רבי אליעזר אומר, שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו תלמידיו .. וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן .. ישוב היום שמא כו', ונמצא כל ימיו בתשובה"; אלא שהתשובה שבכל יום היא בחי' תשובה תתאה, שענינה לתקן ענינים בלתי-רצויים כו', ואילו התשובה דשבת (שאו לא שייכים לעניני חול ועאכו"כ ענינים בלתי-רצויים) היא תשובה עילאה¹⁸, שענינה — "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"¹⁸, כמבואר בלקו"ת דפרשת השבוע¹⁹.

ומהחילוקים שביניהם — שבתשובה תתאה העלי' היא באופן של הגבלה, שהו"ע היציאה מן הרע בלבד, ואילו בתשובה עילאה שענינה עלי' בקדושה גופא הרי זה באופן של בלי גבול, כמארז"ל²⁰ "צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, שנאמר²¹ ילכו מחיל אל חיל", שעולים בעילוי אחר עילוי עד אין סוף, כיון שהקב"ה הוא אין סוף, ועד"ז בנוגע לכל אחד מישראל שהוא "חלק אלקה ממעל ממש"²².

ועוד ענין במעלת התשובה דשבת — מצד הענין ש"שבת מקדשא וקיימא"²³, שזוהי המעלה של שבת לגבי יו"ט, שביו"ט אומרים "מקדש ישראל והזמנים", כיון ש"ישראל דקדשינהו לזמנים"²⁴ (וכדאייתא במדרש²⁵ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה .. הקב"ה אומר להם .. אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה כו'"), משא"כ "שבת מקדשא וקיימא", כך, שכל הענינים נעשים מצד עצמם.

וכל זה — בנוגע לכל שבת; ועאכו"כ בשבת שובה — לאחרי הקדמת העבודה במשך כל ימי חודש אלול, שהם ארבעים יום האחרונים שהיו "ברצון"²⁶, לאחרי ארבעים יום האמצעיים שבהם נתבטלו כבר

(22) תניא רפ"ב.

(23) ביצה יז, א.

(24) ברכות מט, א.

(25) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

(26) פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. יו"ד,

יו"ד.

(16) בהר כה, ב.

(17) שבת קנג, א.

(18) קהלת יב, ז.

(19) בתחלתה.

(20) ברכות בסופה. וש"נ.

(21) תהלים פד, ח.

הענינים הבלתי־רצויים, כך, שעומדים כבר בדרגת תשובה עילאה, שבה היא העבודה (ד"אדם לעמל יולד" 27) במשך כל ימי חודש אלול, עד שבאים לר"ה, ואח"כ לעשי"ת, שבהם "התשובה" היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר 28 דרשו ה' בהמצאו" (כמ"ש הרמב"ם 29), ועד לשבת שובה, שאז מגיעים לדרגה הכי נעלית בשבת שובה.

ו"מיני" מתברכין כולהו יומין" 30 — לא רק ימי שבוע זה, שביניהם יוה"כ"פ (נוסף על פעולת השבת בנוגע לימי השבוע שלפניו, שביניהם ר"ה), אלא גם כל ימי השנה כולה, שגם בהם תהי' העבודה דתשובה עילאה, כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ת 31 שהר"ע "אתדבקות רוחא ברוחא" בנוגע ל"כל חלקי הנפש, שכל ומדות, ולבושיהם מחשבה דיבור ומעשה, לדבקה כולן בו ית', דהיינו המדות במדותיו ית' [שבזה נכללת גם עבודת התפלה — "איזוהי עבודה שבלב זו תפלה" 32], והשכל בשכלו וחכמתו ית' הוא ענין התורה. . . וכן המחשבה במחשבתו ית', והדיבור בדבר ה' זו הלכה. . . והמעשה הוא מעשה הצדקה וכו'" 33.

* * *

ה. בהמשך להאמור לעיל (ס"ג) אודות השייכות דשבת שובה לר"ה שגם הוא חל בשבת, יש עוד ענין בזה — שכאשר ר"ה חל בשבת, אזי חל שבת שובה בח' תשרי 34.

וענינו של ח' תשרי — כמובא בספרים שעוסקים בענין ד"דבר יום ביומו" — שבו התחילה חנוכת ביהמ"ק הראשון שבנה שלמה המלך (מיוסד על התכנית של דוד המלך 35), כמסופר בארוכה בתנ"ך (במלכים ובדברי הימים 36) שחנוכת הבית היתה "שבעת ימים ושבעת ימים": שבעת ימי הסוכות, ושבעת הימים שלפניהם, החל משמיני בתשרי שחל בשבת (כבקיעות שנה זו).

ובענין זה מודגשת השייכות לשבת שובה — כיון שתכלית ענינו של ביהמ"ק הר"ע התשובה והכפרה, כפי שאומרים בנוסח ההגדה: "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו".

- (27) איוב ה, ז. (28) ישע"י נה, ו. (29) הלי' תשובה פ"ב ה"ו. (30) זח"ב סג, ב. פח, א. (31) פ"ט. (32) תענית ב, א. (33) חסר הסיום (המור"ל). (34) ראה גם שיחת ש"פ האזינו שבהערה 1 ס"ז ואילך (תו"מ שם ע' 70 ואילך). (35) ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך ביהמ"ק (ע' רל). וש"נ. (36) מלכים־אב ת, סה. דברי הימים־ב ז, ט.

יא. מאמר ד"ה שובה ישראל גו'.
* * *

יב. כרגיל לאחרונה בהתוועדויות להתעכב על ענינים שרש"י אינו מבארם, אף שלכאורה יש צורך לבארם, והראי', שכמה מפשטי המקרא מתעכבים על זה, ומה גם שאין צורך לחפש ראי' מפשטי המקרא, כיון שזהו דבר המוקשה לבן חמש למקרא, ואעפ"כ, לא מבאר רש"י ענין זה — אם בגלל שכבר הבהיר זאת לפניו, או שסומך על הבן חמש למקרא שיבין זאת מעצמו.

ובנוגע לפרשתנו — יש צורך בביאור בפרק ל"ב פסוק ל' "איכה ירדוף אחד אלף" (כפירוש רש"י: "איכה ירדוף אחד ממנו (מן האומות) אלף מישראל"), שבהמשך לזה נאמר "ושנים יניסו רבבה" — דלכאורה אין החשבון מתאים, שהרי אם אחד ירדוף אלף, צ"ל ששנים יניסו ב' אלפים, ולא רבבה!?

ואין לתרץ שרש"י הבהיר זאת כבר בפ' בחוקותי, בפסוקי 37 "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו", ומפרש רש"י: "וכי כך הוא החשבון, והלא לא הי' צריך לומר אלא ומאה מכם שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובים העושין את התורה" — כי, בפ' בחוקותי מדובר במדה טובה, ולכן אין מזה ראי' בנוגע להמדובר בפרשתנו במדת פורענות.

ואדרבה — ע"פ מ"ש בפ' בחוקותי, מתעוררת שאלה נוספת: מצינו 72 ש"מרובה מדת הטוב ממדת הפורענות על אחת מחמש מאות". ואפילו אם בן חמש למקרא אינו יודע זאת, הרי גם לולי זאת, מובן בשכל, שלא יתכן שמדה טובה תהי' פחותה ממדת פורענות.

ועפ"ז: אם בנוגע למדה טובה נאמר בפ' בחוקותי "ורדפו מכם חמשה מאה" (היינו שאחד רודף עשרים), איך יתכן — שואל הבן חמש למקרא — שבמדת פורענות נאמר בפרשתנו ש"ירדוף אחד (לא עשרים, אלא) אלף", חמישים פעמים ככה!?

ואכן, על דברי הגמרא במסכת סוטה 73 "לעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות" — איתא בתוס' 74: "וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה, דכתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה גבי

(73) יא, א.
(74) ד"ה ולעולם.

(71) כו, ח.
(72) תוספתא סוטה רפ"ד.
(73) יא, א.
(74) ד"ה ולעולם.

העולם יאיר אלקות, שזהו תוכן ענינו של ביהמ"ק, שחנכתו התחילה בח' תשרי.

ועד שזוכים לשלימות הענין דגילוי אלקות בעולם, עד שהעולם עצמו יראה אלקות — כאשר "בשוכה ונחת תושעון"⁶⁵, "כי הולך לפניכם ה'"⁶⁶, בגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

י. (ואח"כ אמר):

חיים עתה בעולם כזה שבו צריך להבהיר ("באָוּאַרענען") כל דבר, אפילו אם זה נוגע ליהודי אחד בלבד:

מובן וגם פשוט שהמכוון בכל אריכות הדברים דלעיל בנוגע לחנוכת ביהמ"ק שאכלו ושתו ביוהכ"פ — אינו בנוגע להנהגה בפועל, שבודאי צריכה להיות ע"פ פס"ד השו"ע בכל פרטי הענינים דחמשה העינויים, וכאמור ומודגש לעיל שבביהמ"ק גופא היתה זו פעם אחת ויחידה — בעת חנוכת ביהמ"ק, ומיד בשנה שלאחרי התענו ביוהכ"פ, וכן בכל השנים שלאח"ז במשך כל הדורות.

המדובר הוא רק בנוגע ללימוד הוראה בעבודת ה' ברוחניות הענינים — ע"פ מארז"ל⁶⁷ "איזהו חכם הלומד מכל אדם", וכן מכל דבר, ועאכו"כ בנוגע לענין שקשור עם ביהמ"ק שמשם תצא הוראה לכל הדורות, הרי בודאי שיש ללמוד ממנו הוראה בעבודה הרוחנית.

וע"ד שמצינו שהרה"צ ר' משולם זוסיא מאניפאלי למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב⁶⁸ — שבודאי אין הכוונה ללימוד בנוגע לפועל... היפך לאו מפורש בעשה"ד, אלא הכוונה היא רק ללימוד הוראה בעבודה הרוחנית.

ועד"ז בנוגע להמדובר אודות האכילה ושת"י ביוהכ"פ בחנוכת ביהמ"ק — שהכוונה היא רק ללימוד הוראה בנוגע ל"מצב הרוח" (כפי שנקרא בימינו) בעבודת התשובה, שצריך להיות באופן של שמחה, שזהו אופן העבודה דתשובה עילאה שהיא בשמחה רבה⁶⁹, ואופן העבודה דיום השבת, ש"אין עצב בה"⁷⁰, וכל הענינים נעשים מתוך שמחה.

* * *

(65) ישע"י ל, טו.
 (66) שם נב, יב.
 (67) אבות רפ"ד.
 (68) אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תלו הובא בתוד"ה מ"ד — מו"ק כג, ב.
 (נעתק ב"היום יום" ג אייר).
 (69) תניא אגה"ת פ"א.
 (70) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז.

ו. והענין בזה:

מבואר בכ"מ³⁷ הענין דחנוכת הבית — אפילו בנוגע לבית פרטי — ש"חנוכה" הוא מלשון חינוך, כמשל התינוק שמחנכין אותו ללמוד ע"י איזו תוספת כמו איזו התקרבות או איזו מתנה יתירה כו'; ועאכו"כ כשמדובר אודות "בית גדול", כמו ביהמ"ק, שאז המתנה היא בריבוי גדול ביותר.

וכפי שמצינו בפ' נשא³⁸ שבחנוכת המשכן הקריבו הנשיאים ריבוי קרבנות, ועד שהי' אז ענין נפלא — קטורת ליחיד על מזבח החיצון³⁹. וכל זה — אפילו במשכן, שהי' דירת עראי, כמ"ש⁴⁰ "ואהי' מתהלך באוהל"; ועאכו"כ בנוגע לביהמ"ק, דירת קבע, "אל המנוחה ואל הנחלה"⁴¹, שבו היתה השראת השכינה באופן נעלה יותר, וכמ"ש⁴² "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה" (בניחותא), ובביהמ"ק גופא — בית ראשון, שבו היו גם החמשה דברים שחסרו בבית שני⁴³ (וכמבואר בלקו"ת⁴⁴ שמצד זה הוא החילוק בין בית ראשון לבית שני בנוגע לתק"ש בר"ה שחל בשבת).

ולכן היתה חנוכת הבית ע"י ריבוי עצום של קרבנות — "בקר עשרים ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף"⁴⁵, ועד ש"ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר אשר לפני בית ה' כי עשה שם את העולה ואת המנחה ואת חלבי השלמים כי מזבח הנחושת אשר לפני ה' קטון מהכיל גו"⁴⁶.

ובזה גופא יש עליו מיוחד בח' תשרי — להיותו היום הראשון שבו נעשית הפתיחה וההתחלה של חנוכת ביהמ"ק, כידוע⁴⁷ שהפתיחה ("פתח") של כל ענין היא באופן נעלה יותר, ביתר שאת וביתר עוז, ובתכלית התוקף (ואילו היום השני אינו באופן של רעש ("שטורעם")) כ"כ כמו ביום הראשון).

ז. והנה, ידוע בתורת האריז"ל⁴⁸ (שהשנה מלאו ארבע מאות שנה להסתלקותו) על הפסוק⁴⁹ "והימים האלה נזכרים ונעשים", שע"ז

(37) ראה תו"א וישב כט, ד ואילך. לקו"ת
 (38) ז, ב ואילך.
 (39) מנחות כ, רע"ב. הובא בפרש"י שם, יד. וראה גם תו"מ חס"ו ע' 210. וש"נ.
 (40) שמואל"ב ז, ו. וראה שהש"ר פ"א, טז (ג). תו"א ותו"ח ר"פ ויגש. ובכ"מ.
 (41) פ' ראה יב, ט. וראה זבחים קיט, א. ספרי ופרש"י עה"פ.
 (42) מלכים"א ח, כז.
 (43) יומא כא, ב.
 (44) דרושי ר"ה נז, ג.
 (45) שם, סג.
 (46) שם, סד.
 (47) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"כ ס"ע 74.
 (48) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
 (49) אסתר ט, כת.

ש"נזכרים" כדבעי, אזי חוזרים "ונעשים" אותם ענינים שהיו בפעם הראשונה, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז, כמובן מדברי רבינו הזקן באגה"ק⁵⁰ ש"בכל שנה ושנה . . יורד אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם כו".

ומזה מובן, שישנו הענין דחנוכת ביהמ"ק בכל שנה בח' תשרי; וכמו בכל ענין צריך להיות גם בענין זה הוראה ו"בכך" בנוגע לפועל.

ח. ובהקדמה:

אע"פ שביהמ"ק אינו קיים עכשיו, הרי זה רק ביהמ"ק של עצים ואבנים, אבל עדיין ישנו ביהמ"ק ברוחניות הענינים אצל כל אחד מישראל, כמ"ש⁵¹ "ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"⁵², שבו שורה השכינה באופן של קבע, כמו בביהמ"ק, ועל ביהמ"ק זה אין שליטה לאוה"ע, אלא נשאר קיים תמיד לעד ולנצח נצחים⁵³.

זאת ועוד:

ענינו של ביהמ"ק הרוחני שבכל אחד מישראל נוגע לא רק ליהודי עצמו, אלא הוא פועל גם בעולם — כמו ביהמ"ק כפשוטו, שלקחו עצים ואבנים שבעולם ועשו מהם בית לה', ולא עוד אלא שממנו היתה אורה יוצאה לעולם ע"י "חלוני שקופים אטומים"⁵⁴ (לא כמו חלונות שבבית שעשויים באופן שעל ידם יכנס האור מבחוץ לבפנים, אלא להיפך, באופן שעל ידם יצא האור מבפנים לבחוץ).

— ויש להעיר על דבר פלא⁵⁵, שענין זה הי' רק בביהמ"ק, משא"כ המשכן, אף שגם בו היתה המנורה ש"עדות היא לכל באי עולם כו"⁵⁶, מ"מ לא היו בו חלונות שעל ידם יצא האור לעולם, ולא עוד אלא שהוצרכו לכסות את הקרשים ביריעות שהסתירו את המשכן מהעולם — ועד"ז בנוגע לביהמ"ק שבכל אחד מישראל, שנותנים לו כחות להאיר את העולם ולעשות ממנו כלי לאלקות (אף שאי אפשר לפעול זאת מתוך "שטורעם" תיכף ומיד, כי אם לאט לאט כו').

ט. וענין זה שהחידוש של ביהמ"ק הוא לפעול ולשנות את העולם — מודגש ביותר בחנוכת הבית:

(50) ס"ד. (51) תרומה כה, ח. (52) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. (53) ראה גם התוועדויות תשמ"ז ח"ג ס"ע ועוד. (54) מלכים"א ו, ד ובפרש"י. וראה מנחות פו, ב ובפרש"י. (55) ראה גם התוועדויות תשמ"ז ח"ג ס"ע 491 ואילך. (56) מנחות שם. וש"נ. (57) מו"ק ט, א. (58) ראה יומא רפ"ח. תושו"ע ואדה"ז או"ח רסתר"א. (59) ברכות יז, א. הובא בתניא אגה"ת פ"ב. (60) לקו"ת שה"ש יד, ב. (61) תהלים לג, יט. (62) משלי ג, ו. וראה ברכות סג, א. (63) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. (64) נעתק ב"היום יום" ט אייר. (65) קהלת ג, יא.

מסופר בגמרא⁵⁷ אודות גודל השמחה שהיתה בחנוכת הבית, עד כדי כך, שאכלו ושתו ביוהכ"פ, ו"יצתה בל קול ואמרה כו", שלא זו בלבד שלא הי' זה ענין בלתי-רצוי, אלא אדרבה, שנתקבל הדבר לרצון אצל הקב"ה יותר מאשר ענין התענית.

וכאן רואים דבר נפלא:

יוהכ"פ הוא יום שיש בו חיוב של חמשה עינויים⁵⁸, ועד כדי כך, שגם כשיוהכ"פ חל בשבת, אין השבת דוחה את התענית, שמזה מובן גודל מעלת ופעולת התענית דיוהכ"פ, שאינה רק ענין של מיעוט חלבו ודמו, כמו כל תענית⁵⁹, אלא כפי שמבאר רבינו הזקן⁶⁰ שעז"נ⁶¹ "ולחיותם ברעב", שהרעב עצמו ממשיך חיות כו'.

ולמרות גודל מעלת התענית דיוהכ"פ, וגם בביהמ"ק (כפי שהי' במשך כל השנים שלאח"ז) — גדלה יותר מעלת חנוכת הבית, שלכן, כשאכלו ושתו מצד השמחה הגדולה של חנוכת הבית, פעלו את כל ההמשכות והענינים הכי נעלים שפועלים בדרך כלל ע"י התענית.

ומזה למדים הוראה בעבודה בנוגע לביהמ"ק שבכל אחד מישראל — גודל הענין ד"בכל דרכיך דעהו"⁶²:

כאשר יהודי יושב בביתו ועוסק באכילה ושת"י — לא סעודת מצוה, אלא אכילה ושת"י סתם, ועד"ז בנוגע לשאר עניניו, "כל דרכיך", עליו לדעת שענינים אלו אינם סתם ענינים,

— אצל יהודי אין סתם ענינים, שהרי הבעש"ט אומר⁶³ שכל דבר שיהודי שומע או רואה, עליו ללמוד מזה הוראה בעבודת ה' —

אלא ענינים שבהם ממשיך אלקות, ועד שעל ידם נעשה גם אצלו עילוי גדול ביותר — "דעהו" — התקשרות עם עצמות ומהות!

וזוהי כללות ההוראה מהקביעות דשבת שובה בח' תשרי — שענין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", הוא לא רק בנוגע לאדם ששב לאלקות, אלא גם בנוגע לפעולתו בעולם — שהרי "את העולם נתן בלבם"⁶⁴ — להשיב את עניני העולם לאלקות, שגם בעניני

(61) תהלים לג, יט. (62) משלי ג, ו. וראה ברכות סג, א. (63) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. (64) נעתק ב"היום יום" ט אייר. (65) קהלת ג, יא. (57) מו"ק ט, א. (58) ראה יומא רפ"ח. תושו"ע ואדה"ז או"ח רסתר"א. (59) ברכות יז, א. הובא בתניא אגה"ת פ"ב. (60) לקו"ת שה"ש יד, ב. (61) תהלים לג, יט. (62) משלי ג, ו. וראה ברכות סג, א. (63) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. (64) נעתק ב"היום יום" ט אייר. (65) קהלת ג, יא.